

Guía Docente				
Datos Identificativos				2024/25
Asignatura (*)	Dereito da Unión Europea	Código	612G01021	
Titulación				
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
1º e 2º Ciclo	1º cuadrimestre	Terceiro	Obrigatoria	6
Idioma	CastelánInglés			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Dereito Público			
Coordinación	Sobrido Prieto, Marta	Correo electrónico	marta.sobrido@udc.es	
Profesorado	Fernández Gómez, Martín García Vázquez, Sonia Oanta Oanta, Gabriela Alexandra Quindimil Lopez, Jorge Antonio Sobrido Prieto, Marta	Correo electrónico	martin.fgomez@udc.es sonia.garcia.vazquez@udc.es gabriela.oanta@udc.es jorge.quindimil@udc.es marta.sobrido@udc.es	
Web				
Descrición xeral	<p>O estudo desta materia permitirá ao alumnado coñecer mellor a súa condición de cidadáns europeos e, sobre todo, ampliará a súa comprensión da dimensión xurídica da Unión Europea. Isto último permitiralle constatar a importancia que pode acadar o dereito nos procesos de integración.</p> <p>A impartición desta materia é responsabilidade de 2 áreas de coñecemento: Dereito internacional público (leccións 1-2, e 5-13), e Dereito constitucional (leccións 3-4 e 14).</p>			

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe			Competencias / Resultados do título
Adquisición do coñecemento dos principios e valores constitucionais.	A5		
Adquisición do coñecemento das principais institucións xurídicas.	A1		
Percepción, polo alumnado, do carácter sistemático do ordenamento xurídico.	A3		
Comprensión, polo alumnado, das distintas manifestacións do dereito na súa evolución histórica e na súa realidade actual.	A6		
Comprensión, polo alumnado, de coñecementos nunha área de estudo como é esta que parte da base da educación secundaria xeral, e adóitase atopar a un nivel que, aínda que se apoia en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda deste campo de estudo		B1	
Aplicación, polo alumnado, dos seus coñecementos ao seu traballo ou vocación dunha forma profesional. Adquisición das competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro desta área de estudo		B2	
Traballo do alumnado de forma colaborativa.		B10	
Adquisición, e exercicio, da competencia de aprender a aprender.		B6	
Adquisición, polo alumnado, da competencia para desenvolver aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía		B5	
Capacidade para utilizar a rede informática (internet) na obtención de información e na comunicación de datos e, en xeral, capacidade para empregar as ferramentas básicas das TIC necesarias para o exercicio da súa profesión.		B13	
Dominio da expresión e a comprensión de forma oral e escrita dun idioma estranxeiro.			C2
Utilización das ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.			C3

Capacidade para desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.			C4
Entendemento da importancia da cultura emprendedora e coñecemento dos medios ao alcance das persoas emprendedoras.			C5
Capacidade do alumnado para valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que debe afrontarse.			C6

Contidos	
Temas	Subtemas
Tema 1. Orixe e evolución histórica da Unión Europea.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Antecedentes históricos da UE 2. O proceso de profundización da UE 3. O proceso de ampliación da UE
Tema 2. Natureza xurídica e caracteres da Unión Europea.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Configuración xurídica: a UE como Organización internacional 2. Valores, obxectivos e principios 3. O sistema de competencias
Tema 3. A integración europea. Fundamento e alcance constitucional da pertenza á UE.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bases constitucionais da pertenza á UE 2. A pertenza á UE e as súas consecuencias sobre o sistema constitucional de fontes do Dereito. 3. A pertenza á UE e as súas consecuencias sobre a organización territorial do Estado español.
Tema 4. Cidadanía e dereitos.	<ol style="list-style-type: none"> 1. A cidadanía europea: concepto e contido 2. A tutela dos dereitos no espazo comunitario 3. A Carta dos Dereitos fundamentais da UE: proceso constitucional? 4. A adhesión da UE ao Convenio Europeo de Dereitos Humanos.
Tema 5. Sistema institucional da Unión Europea (I).	<ol style="list-style-type: none"> 1. Consideracións xerais: principios e medios 2. O Consello Europeo 3. O Consello
Tema 6. Sistema institucional da Unión Europea (II).	<ol style="list-style-type: none"> 1. O Parlamento Europeo 2. A Comisión 3. Outras institucións e órganos
Tema 7. Ordenamento xurídico da Unión Europea (I): Fontes.	<ol style="list-style-type: none"> 1. O Dereito orixinario 2. O Dereito derivado 3. O proceso de formación do Dereito derivado
Tema 8. Ordenamento xurídico da Unión Europea (II): Aplicación no Ordenamento xurídico interno.	<ol style="list-style-type: none"> 1. As relacións entre o Dereito da UE e os Dereitos interno dos Estados membros 2. Os principios de efecto directo, primacía e responsabilidade do Estado 3. Desenvolvemento e execución do Dereito da UE
Tema 9. Sistema xurisdicional da UE (I): Organización e funcionamento do TJUE.	<ol style="list-style-type: none"> 1. O Tribunal de Xustiza: organización e funcionamento 2. O Tribunal Xeral: organización e funcionamento 3. Os tribunais especializados: o Tribunal da Función Pública. 4. Caracteres xerais do procedemento ante o TJUE.
Tema 10. Sistema xurisdicional da UE (II): as competencias do TJUE.	<ol style="list-style-type: none"> 1. A competencia contenciosa 2. A competencia prejudicial 3. As competencias consultiva
Tema 11. Políticas e liberdades da UE.	<ol style="list-style-type: none"> 1. As liberdades fundamentais do mercado interior 2. As políticas comúns da Unión 3. As políticas compartidas da Unión 4. As políticas en que a Unión dispón de competencias de cooperación, apoio, complemento ou axuda

Tema 12. Acción exterior da Unión Europea: as relacións exteriores.	<ol style="list-style-type: none"> 1. A subxectividade xurídica internacional da UE 2. As principais manifestacións da subxectividade internacional da UE 3. A dimensión internacional das políticas civís da UE
Tema 13: Acción exterior da Unión Europea: a Política exterior e de Seguridade Común e a Política de Seguridade e Defensa Común.	<ol style="list-style-type: none"> 1. A articulación da Política Exterior e de Seguridade Común 2. A dimensión institucional e os ámbitos materiais da Política Exterior e de Seguridade Común 3. A articulación da Política de Seguridade e Defensa Común
Tema 14: Espazo de Libertade, Seguridade e Xustiza.	Aproximación ao marco xeneral. Políticas de inmigración e asilo, control fronterizo, cooperación xudicial e policial.

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Sesión maxistral	A1 A3 A5 A6 C5	39	60	99
Seminario	B6 B10 B13 B1 B2 B5 C2 C3 C4 C5 C6	19	25	44
Proba obxectiva	A1 A3 A5 A6 B6 B10 B1 B2 B5 C4 C5 C6	2	0	2
Atención personalizada		5	0	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Sesión maxistral	Actividade lectiva desenvolvida polo profesorado seguindo o programa da asignatura.
Seminario	Actividade de contidos prácticos relacionados coa asignatura.
Proba obxectiva	Exame do contido da asignatura.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Seminario	O alumnado terá a posibilidade de consultar co profesorado todas aquelas dúbidas que lle xurdan tanto respecto das clases maxistras como das actividades prácticas.

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Seminario	B6 B10 B13 B1 B2 B5 C2 C3 C4 C5 C6	Avaliación da actividade práctica. Dependendo da titulación (Dobre grao Dereito+ADE / Grao en Dereito en castelán / Grao en Dereito bilingüe), representará unha porcentaxe diferente da nota final da asignatura. Véanse "Observacións avaliación".	40
Proba obxectiva	A1 A3 A5 A6 B6 B10 B1 B2 B5 C4 C5 C6	Exame do contido da materia. Dependendo da titulación (Dobre grao Dereito+ADE / Grao en Dereito en castelán / Grao en Dereito bilingüe), representará unha porcentaxe diferente da nota final de asignatura. Véanse "Observacións avaliación".	60

Observacións avaliación

A. PROGRAMA DE SIMULTANEIDADE GRAO ADE-DEREITO: Para superar a materia deberá alcanzarse un 5 sobre 10 no exame, que será final e oral, e suporá un 70% da nota final. Para que se poida sumar a nota das actividades prácticas, que suporá o 30% da nota final, deberá alcanzarse un 5 sobre 10 no exame final. Se non se alcanza unha nota mínima de 5 sobre 10 nas actividades prácticas, non se poderá sumar a cualificación do exame final. O alumnado que realice actividades prácticas, pero non se presente ao exame figurará nas actas como "No presentado". Polo que se refire á segunda oportunidade de exames, o sistema de avaliación será similar ao da primeira oportunidade. Para o alumnado con recoñecemento de dedicación a tempo parcial e dispensa académica de exención de asistencia, a avaliación consistirá nun exame final sobre os contidos da materia cuxa cualificación máxima será de 10 puntos sobre 10.

B. GRAO EN DEREITO: Terase en conta o exame final e as actividades prácticas realizadas ao longo do curso. **EXAME FINAL.** O exame representará o 80% da nota da materia. O exame será escrito tanto no turno de mañá como no turno de tarde. Se non se alcanza un 5 sobre 10 no exame, non se sumará a nota das actividades prácticas á nota final da materia. **ACTIVIDADES PRÁCTICAS.** As actividades prácticas representarán o 20% da nota da materia; pero só serán tidas en conta no cómputo da nota da materia se se alcanzou un 5 sobre 10 no exame. O alumnado que realice actividades prácticas pero non se presente ao exame figurará nas actas como "No presentado". Ao comezo de curso, informarase o alumnado da organización das actividades prácticas. Non se permitirá a defensa e/ou entrega de actividades prácticas fose dos prazos establecidos, salvo causa debidamente xustificada. As actividades prácticas non defendidas e/ou entregadas cualificaranse cun 0. **ESTUDANTES CON DISPENSA ACADEMICA DE ASISTENCIA A CLASE.** O alumnado a tempo parcial ao que, previa solicitude ao Decanato do centro, concédalle dispensa académica de asistencia a clase (pode consultarse a normativa que regula o réxime de estudos a tempo parcial) poderá elixir entre dúas opcións: 1) que o exame final represente o 100% da nota da materia; 2) que o exame final represente o 80% da nota da materia, e o 20% restante mediante actividades prácticas que serán defendidas oralmente polo/a estudante ao longo do curso (presencialmente ou por Teams; modalidade e datas fixadas polo profesorado segundo as circunstancias do caso). O/a estudante que non opte pola segunda opción no prazo fixado polo profesorado a ese efecto, entenderase que opta pola primeira opción. **SEGUNDA OPORTUNIDADE.** A modalidade de exame será a mesma nas dúas oportunidades. Como regra xeral, non se permite a recuperación de actividades prácticas para a segunda oportunidade. **C. DOCENCIA EN INGLÉS / BILINGUAL DEGREE:** O exame final da materia será escrito e suporá o 50% da nota final. As actividades prácticas puntuarán o 50% restante. Polo que se refire á segunda oportunidade de exames, o sistema de avaliación será similar ao da primeira oportunidade. O alumnado que realice actividades prácticas, pero non se presente ao exame figurará nas actas como "No presentado". Para o alumnado con recoñecemento de dedicación a tempo parcial e dispensa académica de exención de asistencia, a avaliación consistirá nun exame final sobre os contidos da materia cuxa cualificación máxima será de 10 puntos sobre 10. **OBSERVACIÓN XERAL PARA O TRES TITULACIÓNS:** Todos os aspectos relacionados coa "dispensa académica", "dedicación ao estudio", "permanencia" e "fraude académica" rexeranse de acordo coa normativa académica vixente da UDC.

Fontes de información

Bibliografía básica

- ABELLÁN HONRUBIA, V.; VILÁ COSTA, B. y OLESTI RAYO, A. (2011). Lecciones de Derecho comunitario europeo. Barcelona: Ariel
  - DIEZ DE VELASCO, M. (coordinado por J.M. SOBRINO) (2010). Las Organizaciones internacionales. Madrid: Tecnos
  - MANGAS MARTÍN, A. y LIÑÁN NOGUERAS, D.J. (2024). Instituciones y Derecho de la Unión Europea (11ª ed.). Madrid: Tecnos
  - ORTEGA GÓMEZ, M. (2016). Las políticas de la Unión Europea en el siglo XXI. Barcelona: Bosch
  - QUINDIMIL LÓPEZ, J.A. (2024). Las organizaciones internacionales contemporáneas. Madrid: Síntesis
  - QUINDIMIL LÓPEZ, J.A. (2024). Las organizaciones internacionales contemporáneas. Madrid: Síntesis
  - OANTA, G.A.; MKRTICHYAN MINASYAN, A.; TEIRA FACHADO, A. (2024). Textos y materiales para el estudio del Derecho de la Unión Europea del Mar. JM Bosch Editor
  - OANTA, G.A.; MKRTICHYAN MINASYAN, A.; TEIRA FACHADO, A. (2024). Textos y materiales para el estudio del Derecho de la Unión Europea del Mar. JM Bosch Editor
  - SOBRINO HEREDIA, J.M. (2016). Textos para el estudio del Derecho Internacional Público, Derecho de la Unión Europea y Derecho Internacional de los Espacios. Valencia: Tirant lo Blanch
  - SOBRINO HEREDIA, J.M. (2016). Textos para el estudio del Derecho Internacional Público, Derecho de la Unión Europea y Derecho Internacional de los Espacios. Valencia: Tirant lo Blanch
  - DAVIES, K. (2019). Understanding European Union law. London: Routledge
  - FOSTER, N. (2020). EU law (7th ed.) . Oxford: Oxford University Press
  - SHAHID, M. & SAID, L. (2021). Cases and Materials: European Union Law . The Hague/Chicago: Eleven International Publishing
- BIBLIOGRAFÍA RECOMENDADA PARA A PARTE DO PROGRAMA IMPARTIDA POLO AREA DE DEREITO CONSTITUCIONAL**
- MONOGRAFÍAS
- CONTRERAS, A. (Ed.), La Unión Europea en perspectiva constitucional, Aranzadi, Navarra, 2008. GARCÍA VÁZQUEZ, S., La trata de seres humanos, Centro de Estudios Políticos y Constitucionales, Ministerio de Presidencia del Gobierno, Madrid, 2012. GARCÍA VÁZQUEZ, S., GOIZUETA VÉRTIZ, J.; UGARTEMENDÍA, J.I., (Dir.), La Carta de los Derechos Fundamentales de la Unión Europea, Thomson Reuters Aranzadi, 2013. GARCÍA VÁZQUEZ, S., El estatuto jurídico-constitucional del extranjero, Tirant lo Blanch, 2007. GOIZUETA VÉRTIZ, J. y CIENFUEGOS, M. (Dir.), La eficacia de los derechos fundamentales de la UE, Thomson Reuters Aranzadi, Navarra, 2014. JIMENA QUESADA, L., Fundamentos constitucionales de la Unión Europea, Biblioteca Nueva, Madrid, 2006. JIMENA QUESADA, L., Jurisdicción nacional y control de convencionalidad. A propósito del diálogo judicial global y de la tutela multinivel de derechos, Aranzadi, Navarra, 2013. JIMENA QUESADA, L., Sistema europeo de derechos fundamentales, Colex, Madrid, 2006. PÉREZ TREMPES, P. (Dr.), Constitución europea y Constituciones nacionales, Tirant lo Blanch, Valencia, 2005. RODRÍGUEZ, A., Integración europea y derechos fundamentales, Civitas, Madrid, 2001. RUIPÉREZ ALAMILLO, J., La ciudadanía europea? y sus implicaciones para el Derecho Constitucional (Un estudio de Teoría del Estado y de la Constitución sobre la moderna Unión de Estados de Derecho Internacional europea), UNAM, Ciudad de México, 2018. RUIPÉREZ ALAMILLO, J.: La "Constitución Europea" y la teoría del Poder Constituyente, Ed. Biblioteca Nueva, Madrid, 2000. UGARTEMENDÍA, J.I., Derecho Constitucional Europeo, Tirant lo Blanch, Valencia, 2011.
- CAPÍTULOS DE LIBRO Y ARTÍCULOS DOCTRINALES**
- GARCÍA VÁZQUEZ, S., ?Inmigración ilegal y trata de personas en la Unión Europea: La desprotección de las víctimas?, Revista Española de Derecho Constitucional Europeo, nº10, julio-diciembre 2008. GARCÍA VÁZQUEZ, S., ?La cooperación policial y judicial como eje de consolidación del Espacio de Libertad, Seguridad y Justicia e instrumentos de protección de los derechos fundamentales en la Unión Europea?, en VVAA, La eficacia de los derechos fundamentales de la Unión Europea. Cuestiones avanzadas, Aranzadi, 2014. GARCÍA VÁZQUEZ, S., ?La paulatina adaptación del ordenamiento jurídico español a las Directivas comunitarias 2004/81, 2011/36 y 2011/99?, en Solanes A., (Dir.), Políticas migratorias, asilo y derechos humanos. Un cruce de perspectivas entre la Unión Europea y España, Tirant lo Blanch, pp.364-398, 2014. GARCÍA VÁZQUEZ, S., El largo camino hacia la construcción de un Espacio Judicial Europeo, en Olesti, A. y Donaire, J., Técnicas y ámbitos de coordinación en el Espacio de Libertad, Seguridad y Justicia, Marcial Pons, 2015. GARCÍA VÁZQUEZ, S., ?La tutela de los derechos de las víctimas en el ámbito comunitario?, en Labayle, H. (Dir.), La tutela judicial de los derechos fundamentales, European Inlinks UE, nº 8, pp. 244-267, 2016. GARCÍA VÁZQUEZ, S., ?Gobernanza

económica y erosión del constitucionalismo social: el Pilar Europeo de los derechos sociales: ¿efectividad y contenido mínimo de los derechos sociales frente a las políticas de austeridad??, Revista Vasca de Administración Pública, nº 112, pp. 135-164, 2018. GARCÍA VÁZQUEZ, S., ¿Espacio de Libertad, Seguridad y Justicia: Derecho de residencia de los nacionales de terceros estados, miembros de la familia de ciudadanos de la Unión Europea. Contenido esencial de los derechos conferidos por el estatuto de ciudadano comunitario y adecuada ponderación del interés superior del menor?, en López Castillo, A. (Dir.), Instituciones y Derecho de la Unión Europea, Tirant lo Blanch, Valencia, 2018. GARCÍA VÁZQUEZ, S., La cooperación interparlamentaria y el despertar fallido de los parlamentos nacionales: Desequilibrio institucional e impacto de la integración europea sobre las instituciones de los Estados miembros, Revista de Derecho Constitucional Europeo, ISSN 1697-7890, Nº. 29, 2018 (Exemplar dedicado a: Gobernanza europea, economía y derechos) GARCÍA VÁZQUEZ, S., ¿Instrumentos económicos y políticas comunitarias de inclusión activa y lucha contra la pobreza y desigualdad?, en Olesti, A. y Donaire, J. (Dir.), la Unión Económica y Monetaria, Thomsom Reuters Aranzadi, España, 2023. GARCÍA VÁZQUEZ, S., ¿El derecho a la identidad: hacia un nuevo procedimiento judicial de carácter preferente para la determinación de la edad?, RVAP, nº 128I, enero-abril, 2024.

Bibliografía complementaria	<p>- ALCAIDE FERNÁNDEZ, J. y CASADO RAIGÓN, R. (2020). Curso de Derecho de la Unión Europea, 3ª ed.. Madrid: Tecnos</p> <p>- ALDECOA LUZARRAGA, F.; SOBRINO HEREDIA, J.M. e.a. (2008). Los Tratados de Roma en su cincuenta aniversario. Perspectivas desde la Asociación Española de Profesores de Derecho internacional y Relaciones internacionales. Madrid: M. Pons</p> <p>- GUTIERREZ ESPADA, C. e.a (2019). La Unión Europea y su Derecho. Madrid: Trotta</p> <p>- MANGAS, A. (Dir.); GONZÁLEZ, L.N. (Coord.); LÓPEZ ESCUDERO, M.; MARTIN PÉREZ DE NANCLARES, J. y SOBR (2008). Carta de los Derechos Fundamentales de la Unión Europea. Comentario artículo por artículo. Madrid: Fundación BBVA</p> <p>- SÁNCHEZ RAMOS, B. (Ed.) (2012). La Unión Europea como actor global. Valencia: Tirant lo Blanch</p> <p>PAXINAS WEB Páxina oficial da Unión Europea: http://europa.eu/ Tribunal de Xustiza da Unión Europea: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/es/EUROPOL: http://europol.europa.eu/ EUROJUST: http://eurojust.eu/ Rede xudicial europea en materia civil e mercantil: https://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/Ejn_Home/ES/Atlas_xudicial_europeo: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_es.htm Rede xudicial europea en materia penal: http://www.ejn-crimjust.europa.eu/ejn/</p>
------------------------------------	---

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Dereito Internacional Público/612G01019

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Traballo fin de Grao/612G01031

Dereito internacional dos espazos/612G01047

Observacións

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías